

arkeologi

Arkeologisk förundersökning

Domkyrkoberget

Medeltid & Nyare tid

Fornlämning Strängnäs 314:1, Kyrkberget 3 & 7, Strängnäs stad & socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län.

Peter Berg

En del av
Landstinget Sörmland

Arkeologiska meddelanden 2013:09

Arkeologisk förundersökning

Domkyrkoberget

Medeltid & Nyare tid

Fornlämning Strängnäs 314:1, Kyrkberget 3 & 7, Strängnäs stad & socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län.

Peter Berg

ARKEOLOGISKA MEDDELANDEN 2013

© 2013 Sörmlands museum

Beställningar kan göras hos:
Landstinget Sörmland
Kultur & utbildning Sörmland
SÖRMLANDS MUSEUM
Box 314, S-611 26 Nyköping
arkeologi@dll.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg.
Omslag och inlaga är reproducerad vid Sörmlands museum.
Kart- och ritmaterial: Peter Berg & Björn Pettersson
Omslagsbild: Södermanlands län. Undersökningsområdets geografiska läge markerat med röd punkt.

Där inget annat anges har den digitala Fastighetskartan, respektive Gröna kartan (GSD) för Södermanlands län använts som underlag.

Allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01672.

Nyköping 2013
ISSN 1402-9650

Innehåll

Utgångspunkt 5

Tidigare undersökningar

Syfte & metod 5

Syfte

Metod

Kulturmiljö 6

Resultat 6

Domkyrkotomten

Fyndmaterial

Domkapitel- & tryckerihusen

Fyndmaterial

Utvärdering & datering

Sammanfattning 12

Referenser 13

Administrativa uppgifter 13

Bilagor 14

1. Sektionsritningar, skala 1:40

2. Fyndregister

3. Resultat av vedartsanalys

4. Resultat av ¹⁴C-datering

Figur 1. Översiktskarta över Södermanlands län med kommuner, större orter, vägar och angränsande län. Undersökningsområdets geografiska belägenhet är markerad med röd kontur. Skala 1:800 000.

Utgångspunkt

Sörmlands museum har under perioden 130429-130508 utfört en arkeologisk förundersökning inom Domkyrkotomten vid Strängnäs domkyrka (fastigheten Kyrkberget 7), del av fornlämning Strängnäs 314:1 (stadslager), Strängnäs kommun, Södermanlands län (Figur 2).

Den arkeologiska förundersökningen utfördes med anledning av att Domkyrkoförsamlingen avser att genom kompletterande stenläggning och plantering av träd, gräs och häckar omgestalta ytan utanför kyrkans västentré.

Under perioden för arbetet utförde Sörmlands museum ytterligare en förundersökning vid Domkapitel- och tryckerihusen (fastigheten Kyrkberget 3 & 7), del av fornlämning Strängnäs 314:1 (stadslager), Strängnäs kommun, Södermanlands län (Figur 2).

Förundersökningen utfördes med anledning av att Strängnäs stift avser att förbättra och komplettera avledningen av regnvatten samt utföra dränering.

Området som omfattades av förundersökningarna har arkeologisk potential och kan innehålla lämningar som belyser kyrkomiljöns tidiga historia från tiden före kyrkans uppförande samt äldre stadslager från tidigmedeltid. Inom området finns även högar som kan vara gravar från yngre järnåldern.

Tidigare har endast mindre markgrepp där arkeologer medverkat utförts inom området. Länsstyrelsen gjorde därför bedömningen att äldre lämningar idag belägna under mark kunde komma att beröras vid de planerade markgreppen.

Beslut i ärendet Kyrkberget 7 är fattat av länsstyrelsen i Södermanlands län enligt 2 kap 13§, Lagen (1988:950) om kulturminnen mm. (1st dnr. 431-5697-2012). Kostnadsansvarig var Domkyrkoförsamlingen.

Beslut i ärendet Kyrkberget 3 & 7 är fattat av länsstyrelsen i Södermanlands län enligt 2 kap 13§, Lagen (1988:950) om kulturminnen mm. (1st dnr. 431-1653-2013). Kostnadsansvarig var Strängnäs stift.

Projektledare samt fältansvarig var Björn Pettersson och rapportansvarig var Peter Berg som även deltog vid fältarbetet. Båda är verksamma som arkeologer vid Sörmlands museum.

Tidigare undersökningar

Under 1980- och början av 1990-talet utfördes arkeologiska insatser i samband med schaktning för VA- och dagvattenledning väster och söder om kyrkan. Då påträffades gravar som troligen hör till kyrkogården

vid Domkyrkan. Dateringen av dessa är oklar (Mogren 1986 & Åqvist 1990)

År 1991 utfördes en förundersökning i samband med schaktning för dränering runt kyrkan. Då påträffades gravar norr om kyrkan. Gravarna kunde inte dateras men är troligen yngre än den nuvarande Domkyrkan. Norr om kyrkan påträffades även en nedgrävning och ett brandlager. De stratigrafiska förhållandena talar för att dessa bör vara äldre än begravingarna (Persson 1992).

Under 1980-talet utfördes arkeologiska undersökningar strax norr om det nuvarande kyrkogårdsområdet. Då påträffades 20 skelettgravar, parallellt placerade i nordväst-sydöstlig riktning med huvudena mot nordväst. I närheten av gravarna påträffades även ett källarvalv med samma orientering. Benmaterialet har med hjälp av ¹⁴C-analyser kunnat dateras till vikingatid och tidigmedeltid (Lindh 1996, s. 14f).

Syfte & metod

Syfte

Syftet med förundersökningarna var att utifrån analys av sökschaktsresultaten dokumentera och värdera kulturlager och lämningar inom det av Länsstyrelsen angivna området. Om rikligt med fynd framkommit skulle Länsstyrelsen kontaktats för vidare bedömning.

Metod

För att utreda kulturlagersituationen och eventuella förekomster av äldre konstruktioner och gravar öppnades 12 sökschakt inom exploateringsytan. Schakten grävdes med maskin och rensades kontinuerligt för hand och genomsöktes med metalldetektor. I tre av de öppnade schakten (S1-3) grävdes fyra rutor till orörd marknivå, schakt 4-12 grävdes med undantag för schakt 6 & 9 i sin helhet till orörd marknivå.

Schaktens storlek och läge dokumenterades digitalt med totalstation. Dokumentation har använts vid framställning av planbilder och översiktskartor. Plan- och profiluppmätningar gjordes på uppmättningsritning längs valda delar av schakten. Samtliga undersökta kontexter dokumenterades stratigrafiskt. Arbetet dokumenterades löpande med digitalkamera.

Fynd samlades in både som rensfynd och från respektive lager.

Vid undersökningen insamlades två stycken ¹⁴C-prover. Dessa har skickats till Ångströmlaboratoriet vid Uppsala universitet för analys. Analysen syftar till att tillsammans med påträffat fyndmaterial skapa ett underlag för en diskussion angående lämningarnas datering (se bilaga 4).

Kulturmiljö

Undersökningsområdet ligger vid Strängnäs domkyrka, belägen inom den centrala delen av Strängnäs som utgörs av en rik kulturmiljö med lämningar från järnålder och framåt.

Strängnäs ligger på den sörmländska sidan av Mälaren i brytningen mellan det höga och karga landskapet i söder och det huvudsakligt öppna skärgårdslandskapet i norr. Under vikingatiden anslöt flera viktiga vattenleder till Strängnäs fjärden väster om staden. Längs sundet, som då var smalare, ligger stora gravfält med utblick över vattnet. Under medeltiden passerade landsvägen mellan Östergötland och Uppland genom Strängnäs som även utgjorde en lämplig plats för överfart till mäläröarna (Järpe 1979, Sjösvärd & Stenholm 1987, Pettersson 2004).

I Florensförteckningen omnämns Strängnäs som biskopssäte vid 1100-talets början (Tagesson 2002). Stiftet finns belagt år 1164. Strängnäs domkyrka uppfördes som tidigast under 1250-talet, men troligen har det funnits en eller flera föregångare av trä. Inga spår av en äldre kyrka har dock påträffats. Kyrkan har byggts om vid ett flertal tillfällen, ofta i samband med bränder som härjat i kyrkan (Ove Hidemark 2003).

Resultat

Domkyrkotomten

Inom det aktuella området beläget väster om Domkyrkan grävdes sju sökschakt (S1-7). Sammanlagt undersöktes en yta av 25,2 kvadratmeter.

Schakt 1

Schakt för ny stensättning, cirka 0,8 x 10 meter stort och 0,4 meter djupt. Två 0,8 x 1,5 m stora rutor grävdes till orörd marknivå.

I ruta 1 belägen i den norra delen av schaktet utgjordes den orörda marknivån av berggrund. Ovanpå berggrunden låg ett lager av gråbrun sand med enstaka människoben följt av ett lager mörkgrå sand med grus, tegelkross och rikliga mängder människoben.

I ruta 2 belägen i den södra delen av schaktet utgjordes den orörda marknivån av sand. Ovanpå låg ett sandlager med tegelkross följt av ett svart sandlager. I detta lager påträffades en intakt skelettbegravning. Runt om skelettet som var placerat i öst-västlig riktning låg 0,20-0,30 meter stora stenar. Ovanpå begravningen låg ett lager av sand med grus, tegelkross och rikliga mängder människoben. Detta följt av ett brandlager bestående av sand, sot, tegelkross och slaggklumpar med koppar. I brandlagret påträffades en nedgrävning som var grävd

till orörd marknivå. De övre lagren i schakten bestod mestadels av sand och grus. Skelettet som påträffades i schaktet provtogs för ¹⁴C-analys (se bilaga 1, profil 2).

Schakt 2

Schakt för ny stensättning, cirka 0,8 x 6 meter stort och 0,5 meter djupt. En cirka 0,8 x 1,5 meter stor ruta grävdes till orörd marknivå som bestod av sand. Schaktet innehöll i huvudsak omrörda lager av sand med grus, tegelkross, kalkbruk och stora mängder människoben. Ovanpå detta låg brand- och raseringslager med rikliga mängder slaggklumpar och kopparfragment. De övre lagren i schaktet bestod mestadels av grus och sand. Ett av brandlagren provtogs för ¹⁴C-analys (se bilaga 1, profil 3).

Schakt 3

Schakt för ny stensättning cirka 0,8 x 5,7 meter stort och 0,6 meter djupt. En cirka 0,8 x 1,5 meter stor ruta grävdes till orörd marknivå bestående av sand. Schaktet innehöll i huvudsak omrörda lager av sand med grus, tegelkross, kalkbruk och stora mängder människoben. Ovanpå detta låg brand- och raseringslager med rikliga mängder slaggklumpar och kopparfragment. De övre lagren i schaktet bestod mestadels av grus och sand.

Schakt 4

Schakt för växtbädd till planteringsrader av glanslind och tuvsnöbär cirka 0,8 x 2,4 meter stort och 1 meter djupt. Schaktet grävdes i sin helhet till orörd marknivå som bestod av sand. Schaktet innehöll i huvudsak omrörda lager av sand med grus, småsten, tegelkross och enstaka ben. I den sydöstra delen av schaktet påträffades ett brandlager bestående av grus och kol. I botten av schaktet fanns en till synes oval nedgrävning med fyllning av sand med grus, tegel och kalkbruk. Nedgrävningen forsatte utanför schaktet i sydöstlig riktning och dess utbredning är därför oklar. De övre lagren i schaktet bestod mestadels av grus och sand.

Schakt 5

Schakt för växtbädd till planteringsrader av glanslind och tuvsnöbär cirka 0,8 x 2,6 meter stort och 0,5 meter djupt. Schaktet grävdes i sin helhet till orörd marknivå som bestod av sand och berggrund. Schaktet innehöll i huvudsak omrörda lager av sand med bland annat grus, tegelkross och enstaka ben. I botten av schaktet fanns ett skikt av eldpåverkad sand som skurits av en nedgrävning. De övre lagren i schaktet bestod mestadels av grus, sand och småsten.

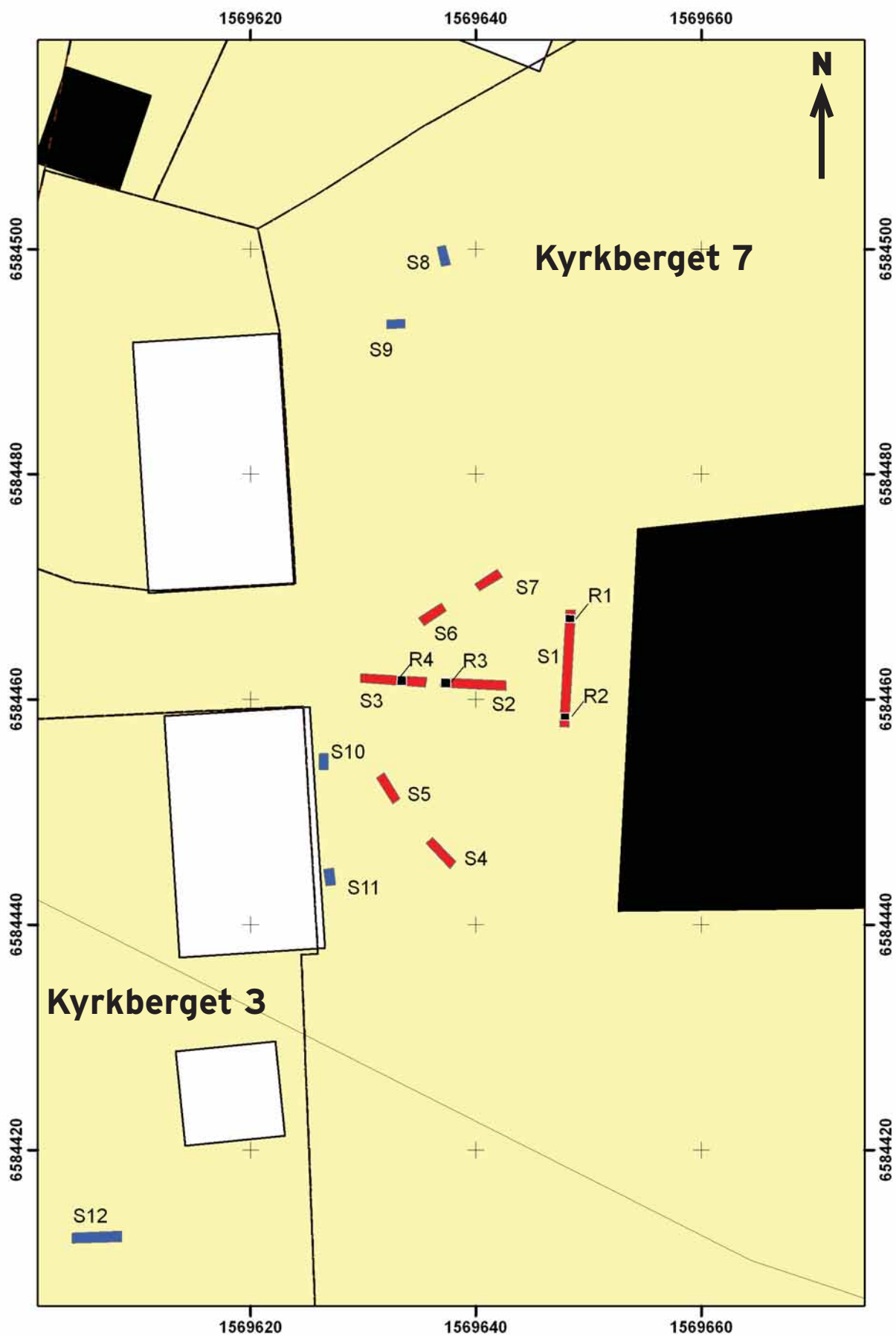
Schakt 6

Schakt för växtbädd till planteringsrader av glanslind och tuvsnöbär cirka 0,8 x 2,5 meter stort och 0,9 meter djupt. Schaktet grävdes delvis till orörd marknivå. I botten av schaktet fanns ett lager av sand och sot. Ovanpå detta låg ett sandlager följt av ett brandlager bestående av tegelkross, sand och grus med enstaka kopparfragment. Dessa lager var skurna av en större nedgrävning

Figur 2. Utdrag ur Gröna kartans blad (GSD) Strängnäs 10H NV med undersökningsområdet markerat. Skala 1:50 000.

Figur 3. Utdrag ur digitala Fastighetskartan (GSD) med markerade sökschakt. Röda schakt är från förundersökningen av Domkyrkoberget. Blå schakt är från förundersökningen av Domkapitel- och tryckerihusen. Handgrävda rutor har markerats med svart färg. Skala 1:500.

som eventuellt kan utgöra en grav. Fyllningen i nedgrävningen bestod av sand med tegelkross grus och ben. Ovanpå detta låg ett grått jordlager med sand, grus, tegelkross och ben följt av ett mörkbrunt jordlager med grästorv i ytan.

Schakt 7

Schakt för växtbädd till planteringsrader av glanslind och tuvsnöbär cirka 0,8 x 2,3 meter stort och 0,9 meter djupt. Schaktet grävdes i sin helhet till orörd marknivå som bestod av sand. Därefter följde ett lager av grå jord med sand, grus, tegelkross och ben. Det översta lagret bestod av mörkbrun jord med grästorv i ytan.

Fyndmaterial

Fynden som samlades in påträffades i schakt 1-4 och uppgår till 21 registrerade poster. Fynden består bland annat av enstaka metallföremål (F1-2, 4, 10, 14 & 20), kistspikar (F11-12 & 18), fragment av taktegel (F13 & 15) och tegelsten (F17). I brandlagren i schakt 1-3 påträffades hårt bränt tegel (F8) och smälta klumpar av järn och Cu-leg (F3, 5, 7, 9 & 16)

I schakt 5 & 7 påträffades inga fynd av arkeologiskt intresse.

Domkapitel- & tryckerihusen

Inom det aktuella området grävdes fem sökschakt (S8-12). Schakt 8-11 grävdes öster om Domkapitel- och tryckerihusen. Schakt 12 grävdes strax utanför det nuvarande kyrkoområdet i nordväst. Sammanlagt undersöktes en yta av 9,2 kvadratmeter.

Schakt 8

Schakt för dränering och avledning av regnvatten cirka 0,8 x 1,3 meter stort och 0,7 meter djupt. Schaktet grävdes i sin helhet till orörd marknivå som bestod av sand. Schaktet innehöll i huvudsak ett lager av brun sandblandad jord med tegelkross, kalkbruk och enstaka ben. De övre lagren i schaktet bestod mestadels av grus och sand.

Schakt 9

Schakt för dränering och avledning av regnvatten cirka 0,8 x 2,0 meter stort och 0,3 meter djupt. Schaktet upptogs av nedgrävningen för ett kabelrör och innehöll schaktmassor bestående av jord med sten, grus och tegelkross.

Schakt 10

Schakt för dränering och avledning av regnvatten cirka 0,8 x 1,4 meter stort och 1,0 meter djupt. Schaktet

Figur 4. Schakt 1 grävs strax utanför domkyrkans entré. Arbetet övervakas av arkeolog Björn Pettersson. Fotot är taget från västsydväst. Foto: Peter Berg 2013, Sörmlands museum.

grävdes i sin helhet till orörd marknivå som bestod av sand. Ovanpå sanden låg ett svart och sotigt sandlager. Därefter följde ett brunt sandlager med tegelkross och enstaka ben. Ovanpå låg ett lager av sand och grus med tegelkross och kalkbruk. Det översta lagret bestod jord med inblandning av grus och torv i ytan.

Schakt 11

Schakt för dränering och avledning av regnvatten cirka 0,8 x 1,5 meter stort och 0,4 meter djupt. Schaktet grävdes i sin helhet till orörd marknivå som bestod av sand. I botten av schaktet fanns ett svart och sotigt sandlager Ovanpå detta låg ett lager av kalkbruk och tegelkross med stora kolstycken följt av ett sand och gruslager med tegelkross, kalkbruk och enstaka ben. Det översta lagret bestod av jord med torv i ytan.

Schakt 12

Schakt för stenkista för infiltration cirka 1 x 4,2 meter stort och 0,4 meter djupt. Schaktet grävdes i sin helhet till orörd marknivå som bestod av sand. I botten på schaktet fanns ett gulbrunt sandlager med småsten och enstaka tegelfragment.

Sandlagret var skuret av en nedgrävning med fyllning bestående av ljusbrun sand med mörka fläckar och

tegelkross. Ovanpå låg ett lager fin mörkbrun sand med inblandning av tegelkross och små koncentrationer av grus. Det översta lagret bestod av mörkbrun matjord med torv i ytan.

Fyndmaterial

I schakt 10 påträffades ett löst kisthandtag (F22) i omörd kyrkogårdsjord. Utöver detta påträffades inga fynd av arkeologiskt intresse.

Utvärdering & datering

Vid förundersökningen visade det sig att undersökningsområdet väster om Domkyrkan (Kyrkberget 7) till stor del utgörs av omörd kyrkogårdsjord och att det förekommer enstaka intakta begravingar (S1-7). I sydslänten (S4 & 5) är lagren tunnare än på platån (S1, 2, 3, 6 & 7) och innehåller inte lika mycket ben. Detta talar för att begravningsområdet främst har varit koncentrerat till platån i anslutning till den nuvarande domkyrkan. Undersökningsområdet öster om Domkapitel- och tryckerihuset (Kyrkberget 7) visade sig till stor del utgöras av omörd kyrkogårdsjord (S8-12).

De två förekommande brand- och raseringslagren tolkas ha uppkommit i samband med bränder i kyrkan. År 1723 uppges taket ha skadats i samband med en kraftig brand (Ove Hidemark 2003). Alternativt kan dessa

Figur 8. Vy över schakt 12 beläget strax utanför kyrkoområdet. Fotot är taget från nordnordöst. Foto: Peter Berg 2013, Sörmlands museum.

Figur 5. Vy över schakt 3 & 4 med Domkapitel- och tryckerihuset i bakgrunden. Fotot är taget från öst. Foto: Peter Berg 2013, Sörmlands museum.

Figur 6. Profil i ruta 3 i schakt 2. Fotot är taget från norr. Foto: Peter Berg 2013, Sörmlands museum.

Figur 7. Vy över schakt 6 & 7 med domkyrkans entré i bakgrunden. Fotot är taget från västnordväst. Foto: Peter Berg 2013,

lager även komma från rasering av andra byggnader inom området.

Schakt 12 som var beläget strax utanför det nuvarande kyrkoområdet (Kyrkberget 3) innehöll ingen kyrkogårdsjord. Detta talar för att den äldre kyrkogården inte har sträckt sig utanför det nuvarande kyrkoområdet.

Den äldsta bevarade kartan över Strängnäs som är från 1600-talet visar att den äldre kyrkogården har haft en utbredning som till stor del överensstämmer med Kyrkberget 7).

I schakt 12 påträffades ett kisthandtag som bedöms vara från 1600-talet eller senare. För övrigt påträffades inga daterbara fynd.

Gravarna inom undersökningsområdet bör inte vara yngre än 1861 då begravingarna inom kyrkogården runt kyrkan upphörde och en ny kyrkogård anlades. Från och med 1862 fick endast köpta gravplatser finnas kvar (Bohrn 1968).

Sammanlagt har två ¹⁴C-analyser genomförts. Prov 1 gjordes på benmaterial från en skelettbegravning i botten på schakt 1 (se bilaga 1, profil 2). Med en sannolikhet om 2σ kan benet dateras till ett intervall som infaller mellan 1440 och 1640 e. Kr, medan 1σ infaller mellan 1450 och 1620 e. Kr (se bilaga 4). Prov 2 gjordes på kol från ett brandlager i schakt 2 (se bilaga 1, profil 3). Med en sannolikhet om 2σ kan kolet dateras till ett intervall som infaller mellan 1660-1960 e. Kr, medan 1σ infaller mellan 1660 och 1950 e. Kr (bilaga 4). Med ledning av den stratigrafiska analysen bör brandlagret dateras till 1700-talet.

Sammanfattning

Sörmlands museum har under perioden 130429-130508 utfört en arkeologisk förundersökning inom Domkyrkotomten vid Strängnäs domkyrka (fastigheten Kyrktomten 7), del av fornlämning Strängnäs 314:1 (stadslager), Strängnäs kommun, Södermanlands län (Figur 2)

Den arkeologiska förundersökningen utfördes med anledning av att Domkyrkoförsamlingen avser att genom kompletterande stenläggning och plantering av träd, gräs och häckar omgestalta ytan utanför kyrkans västentré.

Figur 9. Kyrktornets insida. De mörka partierna som syns på bilden utgörs av tegel som har sintrat i samband med bränder i kyrkan. Foto: Peter Berg 2013, Sörmlands museum.

Under perioden för arbetet utförde Sörmlands museum ytterligare en förundersökning vid Domkapitel- och tryckerihusen (fastigheten Kyrkberget 3 & 7), del av fornlämning Strängnäs 314:1 (stadslager), Strängnäs kommun, Södermanlands län (Figur 2). Förundersökningen utfördes med anledning av att Strängnäs stift avser att förbättra och komplettera avledningen av regnvatten samt utföra dränering.

Syftet med förundersökningarna var att utifrån analys av söschaktsresultaten dokumentera och värdera kulturlager och lämningar inom undersökningsytorna.

Resultatet från förundersökningarna visar att exploateringsytan till stor del består av omörd kyrkogårdsjord och att det förekommer enstaka intakta skelettbegravningar. Lagren i sydslänten är tunnare än på platån och innehåller inte lika mycket ben. Detta talar för att begravningsområdet främst har varit koncentrerat till platån i anslutning till den nuvarande domkyrkan. De två förekommande brand- och raseringslagren tolkas ha uppkommit i samband med bränder i kyrkan. Alternativt kan dessa lager även komma från rasering av andra byggnader inom området.

Avsaknaden av kyrkogårdsjord i Schakt 12 talar för att begravningsområdet inte har sträckt sig utanför det nuvarande kyrkoområdet.

I botten av schakt 1 påträffades en intakt skelettbegraving som med ¹⁴C-analys har daterats till tiden mellan 1440 och 1640 e. kr. ¹⁴C-analys av kol från ett av de två förekommande brandlagren gav en datering mellan 1660 och 1960 e. kr. Med ledning av den stratigrafiska analysen bör brandlagret dateras till 1700-talet.

Referenser

- Bohrn, Erik (red.). *Strängnäs domkyrka. I:2, Nyare tidens byggnadshistoria samt beskrivning av kyrkogården och begravningsplatsen. Södermanland Band I:2.* Stockholm. 1968
- Digitala Fastighetskartan. *Geografiska Sverigedata (GSD). Fastighetskartan med höjdkurvor, Södermanlands län, Gävle.*
- Gröna kartan, *Geografiska Sverigedata (GSD). Södermanlands län.* Kartförlaget, Gävle. 1996.
- Hidemark, Ove 2003. *Vård och underhållningsplan för Strängnäs Domkyrka del A domkyrkobyggnaden med den fasta inredningen.* Ove Hidemarks Arkitektkontor AB.
- Järpe, Anna. 1979. *Strängnäs. Rapport Medeltidsstaden 10.* RAÄ och SHM. Stockholm.
- Lindh, Maria. 1996. *Arkeologiska provundersökningar och antikvarisk kontroll. Kv Kyrkberget 11, 12.* Södermanland, Strängnäs, Kvarteret Kyrkberget 11, 12, RAÄ 314. RAÄ. *UV Stockholm, Rapport 1996:21.* Stockholm.
- Mogren, Mats. 1986. *Antikvarisk kontroll. Kv Kyrkberget 7.* Södermanland, Strängnäs. RAÄ *Intern Rapport, ATA, dnr 6883/89.*
- Persson, Boje. 1992. *Arkeologisk förundersökning. Strängnäs domkyrka.* Södermanland, Strängnäs. RAÄ. *UV Stockholm, Rapport 1992:25.* Stockholm.
- Pettersson, Björn. Förhistoria, medeltid och nyare tid. *I: Vetenskapligt program. Södermanlands län. Sörmlands museum, arkeologiska meddelanden 2004:01.* Nyköping.
- Sjösvärd, Lars & Stenholm, Leif. 1987. *Strängnäs. I: 7000 år på 20 år. Arkeologiska undersökningar i Mellansverige.* Red. Tiiu Andrae et al. RAÄ. Stockholm.
- Tagesson, G. 2002. *Biskop och stad – aspekter av urbanisering och sociala rum i medeltidens Linköping.* Lund studies in Medieval archaeology 30. Diss. Lunds universitet. Lund.

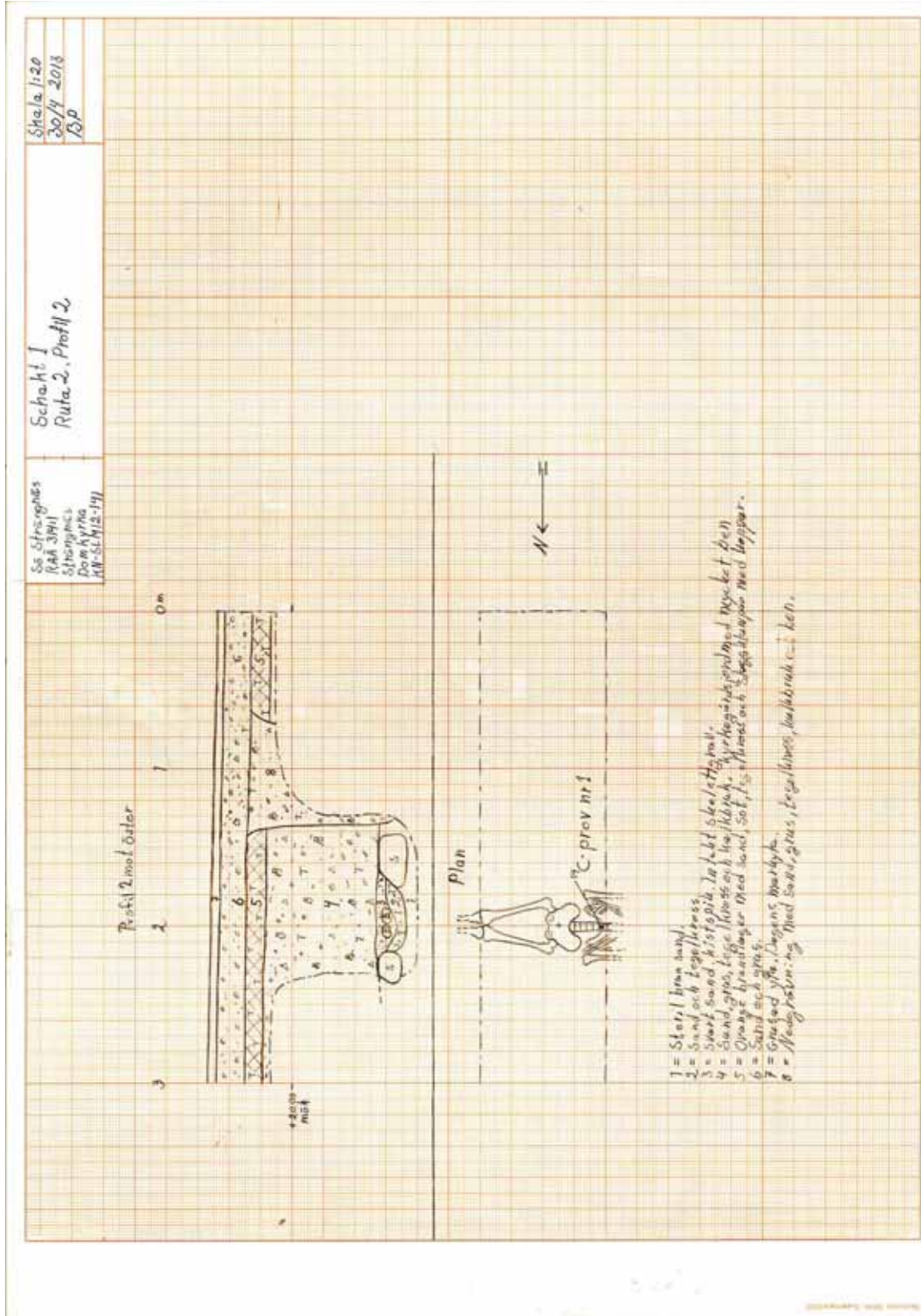
Administrativa uppgifter

Rapporten ingår i Sörmlands museums rapportserie: Arkeologiska meddelanden 2013:09
Södermanlands museums dnr: KN-SLM12-141 & KN-SLM13-072
Länsstyrelsens dnr: 431-5697-2012 & 431-1653-2013.
Tid för undersökningen: 20130429-20130508
Personal: Peter Berg & Björn Pettersson
Belägenhet: Ekonomisk karta över Sverige
Strängnäs 10H6d. Upprättad av Rikets allmänna kartverk. Skala 1:10 000.
x6584411,78 y1569604,22
Koordinatsystem: SWEREF 99 TM
Höjdsystem: RH 70
Undersökt yta cirka 34,4 m²

Dokumentationsmaterial förvaras i Sörmlands museums topografiska arkiv. Fynd med nr 1-22 förvaras vid Sörmlands museum i väntan på fyndfördelning.

Bilagor

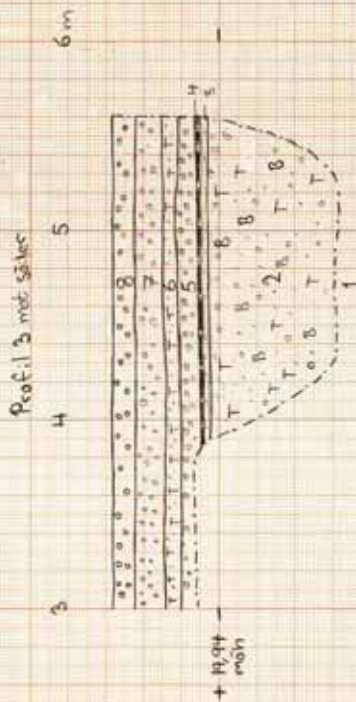
Bilaga 1. Sektionsritningar, skala 1:40

Skala 1:20
30/4 2013
PB

Sö. Strängås
Ruta 3, Prof. 3
Strängås
Domkyrka
KN-SLM12-141

- 1 = Gulbrun, sand, sten
- 2 = Måbåge, sand med grön, tegelstens, kalkbruk och sten, mängder småsten
- 3 = Gulbrun, sand
- 4 = Grön med sot, lut och kuperfragment. C-prov nr 2
- 5 = Grön, gråbrun
- 6 = Tegelstens med kalkbruk, sand och kuperfragment
- 7 = Guld, gråbrun
- 8 = Gråbrun

S. Slättgräs
 RAA 314
 Slättgräs i omkryss
 KH-SLM12-111

Skala 1:20
 6/5-2013
 GP

Schicht 6

Profil 7 mot sydöst

3m

- 1 = jord med tegelkross, gräs och bärr. Enstakell gräs, få 10 m stjor
- 2 = Sten/brun sand.
- 3 = Sand med sot.
- 4 = Gul sand.
- 5 = Tegelkross, sand och gräs. Enstaka kopparslagment. Drott lagas
- 6 = Gräs jord med pinn, gräs, höglämnas och bärr.
- 7 = Mörkare jord med gräs, torr i ytta.

Schicht 7
 Profil 8 mot sydöst

2m

- 1 = Sten/brun sand.
- 2 = Gräs jord med sand, gräs, höglämnas och bärr.
- 3 = Mörkare jord med gräs, torr i ytta.

2. Fyndregister

Fnr	Sakord	Antal	Antal frag.	Vikt(g)	Material	Längd(mm)	Bredd(mm)	Tjocklek(mm)	Anmärkning	Schakt	Profil	Lager
1	Blad	1		572	Järn	260	30	10	Lösfynd	1		
2	Bricka	1		318	Järn	75	75	7	Lösfynd	1		
3	Smält metall	10		31	Cu-leg				Eldpåverkat	1	2	5
4	Föremål	1	4	4	Cu-leg				Eldpåverkat	1	2	5
5	Smält metall	1		8	Cu-leg				Eldpåverkat	1	2	5
6	Kalkbruk	1		15	Kalk	30	20	20		2	3	4
7	Smält metall	1		735	Cu-leg/järn				Eldpåverkat	2	3	4
8	Bränt tegel	6		1641	Tegel/Cu-leg				Eldpåverkat	2	3	4
9	Smält metall	22		473	Cu-leg				Eldpåverkat	3	4	4
10	Bleck	1		3	Cu-leg	32	23	1		3	4	4
11	Spik	6		43	Järn	30-70			Kistspik	3	4	4
12	Spik	1		13	Järn	90			Kistspik	3	4	2
13	Taktegel	1		114	Tegel	95	77	15		3	4	2
14	Bleck	1		7	Cu-leg	40	25	1		3	4	5
15	Taktegel	1		212	Tegel	132	120	12		3	4	5
16	Smält metall	1		32	Cu-leg				Lösfynd	3		
17	Tegel	1		168	Tegel	76	70	24	Lösfynd	3		
18	Spik	2		19	Järn	59			Lösfynd	3		
19	Spik	1		18	Järn	97			Kistspik	4	5	2
20	Bleck	2		5	Cu-leg				Lösfynd	4		
21	Fönsterglas	1		1	Glas	30	14	1	Lösfynd	4		
22	Kisthandtag	1		230	Järn	180	127	17	Lösfynd	10		

Bilaga 3. Resultat av vedartsanalys

Landskap:	Södermanland
Socken:	Strängnäs landsförsamling
Fastighet:	Domkyrkotomten
Fornlämning:	RAÄ314
Kategori:	Stadslager
AnalysId:	11172
Anläggning:	Schakt 3
Lager:	L4
Provnr:	P1
Vikt (g):	0,4
Analyserad vikt (g):	0,4
Fragment:	4
Analyserat antal:	4
Art:	Gran
Antal:	4
Material:	Träkol
Kommentar:	Kärnved

Bilaga 4. Resultat av ^{14}C -analys

Angströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Angströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 - 471 30 59

Telefax:
018 - 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Uppsala 2013-09-20

Peter Berg
Sörmlands museum
Kulturmiljöenheten
Box 314
611 26 Nyköping

KULTUR & UTBILDNING
SÖRMLAND

Ank. 2013-09-24

Dnr. KN-SLM 13-141-8

Resultat av ^{14}C datering av obränt ben och träkol från Domkyrkotomten, Strängnäs, Södermanland.

Förbehandling av benmaterial (HCl-metoden):

1. Mekanisk rengöring av ytan (skrapning, ev. sandblåstring).
2. Ultraljudsvätt i avjoniserat, urkokt vatten pH=3.
3. Krossning i mortel.
4. 0.8M HCl tillsätts, omrörning (cirka 10 °C, 30 min, karbonat bort). Löslig fraktion benämns fraktion A.
5. Olöslig fraktion tillsätts vatten, pH 3, och värms under omrörning (90 °C, 6-8 timmar). Olöslig del benämns fraktion C och löslig del benämns fraktion D. Fraktion D bör ge den mest relevanta åldern eftersom det mesta av benmaterialets organiska del ("kollagenet") återfinns här. Övriga fraktioner kan emellertid ge information om föroreningsinverkan och bör i kritiska fall dateras. Det kemiska utbytet i de olika stegen kan också ge en vägledning om dateringsresultatets pålitlighet genom att benmaterialets kemiska kvalitet därigenom kan bedömas.

Den fraktion som ^{14}C -bestäms förbränns till CO_2 -gas som i sin tur Fe-katalytiskt grafiteras före acceleratorbestämningen. I den aktuella undersökningen har fraktionen D daterats.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningsinverkan.

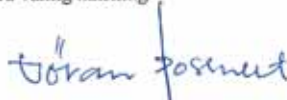
Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰ VPDB}$	^{14}C age BP
Ua-46780	Prov 1. Schakt 1, R2 L3	-19,7	375 ± 31
Ua-46781	Prov 2. Schakt 3, L3*	-24,6	152 ± 30

* Påsen märkt "Lager 4"

Med vänlig hälsning

Göran Possnert/ Elisabet Pettersson

